

Dr. A. Anušausko straipsnio “Masiniai areštai ir kankinimai 1944 – 1953 m.”
recenzija

Turiu tokias principines pastabas tik dėl skyriaus apie kankinimus. Nors iš tikro kankinimams reikėjo gauti leidimus iš MGB ministro ar jo pavaduotojo, man atrodo, jų niekada nebuvo prašoma. Visose dokumentų kaugėse nerasta nei vieno prašymo, nei vieno leidimo. Gali būti, kad kai kada leidimai būdavo gaunami per VČ. Bet kadangi gyvi priimti partizanai neretai būdavo kankinami jų suėmimo vietose, t.y. prie bunkerio ar miške, tai galima daryti išvadą, kad tam tikrą “priešų” grupę (partizanus ir jų artimesnius rėmėjus bei ryšininkus) buvo leidžiama kankinti bet kada, leidimo neprašius. Šioks toks skandalas kildavo tada, kai būdavo kankinamas nereikšmingas suimtasis ir ypač jei jis būdavo suluošinamas ar net nukankinamas, o to nepavykdavo nusiųpti.

Toliau. Tiek kariniai prokurorai, tiek MGB inspekcija, tiek pagaliau LKP (b) CK biuras kažkiek bandė reguliuoti kankinimus, ypač maždaug nuo 1948 m., skandalingesnius atvejus tirdavo, vieną kitą operatyvininką ir nubausdavo. Bandė reguliuoti kankinimus dėl įvairių sumetimų, bet pagrindinis buvo toks, kurį pastoviai pabrėždavo karinis prokuroras S. Grimovičius – kankinant išgaudavo prisipažinimus, nuteisdavo “kaltuosius”, kai tuo tarpu, anot jo, tikri kaltininkai likdavo laisvi ir toliau kenkdavo sovietų valdžiai. Kitas S. Grimovičiaus argumentas prieš totalius kankinimus buvo toks: apie 15 proc. kankintų suimtųjų nepavykdavo sudaryti bylų ir jie išėję į laisvę savo kalbomis apie patirtus pergyvenimus didindavo sovietų priešų skaičių.

Tam tikri bandymai reguliuoti kankinimus operatyvininkus vertė šiek tiek gudrauti ir nemažai jų kai kada pradėjo naudoti kankinimus be kraujo praliejimo. Per visą stalininį laikotarpį buvo populiarus kankinimas nemiga, iki nugriūnant žmonės buvo laikomi pasistiebę ant pirštų, pakeltomis rankomis, sėdintys ant su aštria briauna kėdžių ir t.t. Po tokių kankinimų ant kūno nelikdavo pėdsakų ir net ir norint nebūdavo galima įrodyti, jog žmogus buvo kankintas. O operatyvininkai taip kankindami patausodavo savo nervus.